

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

8 maja 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Paweł Grzegorzcyk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Monika Koba

SSN Karol Weitz

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 8 maja 2026 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z 28 kwietnia 2022 r., V ACa 185/21,
w sprawie z powództwa R.M. i E.M.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o ustalenie,

- 1. oddala skargę kasacyjną;**
- 2. obciąża kosztami postępowania kasacyjnego pozwaną,
pozostawiając ich wyliczenie referendarzowi sądowemu.**

Monika Koba

Paweł Grzegorzcyk

Karol Weitz

(K.G.)

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 18 lutego 2021 r. Sąd Okręgowy w Gliwicach w pkt 1 ustalił, że umowa kredytu zawarta w dniu 16 lipca 2008 r. między powodami R.M. i E.M. a pozwaną Bank S.A. w. W. jest nieważna i w pkt 2 orzekł o kosztach postępowania.

Powyższe orzeczenie oparł na następujących ustaleniach faktycznych:

Powodowie poszukiwali finansowania zakupu nieruchomości. Wartość nieruchomości wynosiła około 250 000 zł. Powodowie mieli środki własne w wysokości około 100 000 zł; na pozostałą część ceny zamierzali zaciągnąć kredyt. W dniu 16 lipca 2008 r. powodowie zawarli z pozwaną umowę kredytu przeznaczonego na finansowanie nabycia nieruchomości. Zgodnie z § 2 ust. 1 umowy pozwana udzieliła powodom kredytu w kwocie 155 208,33 zł nominowanego (indeksowanego) do CHF, według kursu CHF obowiązującego u pozwanej w dniu uruchomienia całości kredytu lub jego transz. Kredyt był wypłacany w złotych przy jednoczesnym przeliczeniu wysokości wypłacanej kwoty (transzy) na CHF według kursu kupna CHF obowiązującego u pozwanej w dniu wypłaty. Wysokość rat kapitałowo - odsetkowych podlegała ustaleniu po przeliczeniu kwoty wypłaconego kredytu na CHF. Raty kredytu płatne były w złotych, w kwocie stanowiącej równowartość CHF. Kwota wpłaty raty w złotych miała podlegać przeliczeniu na CHF według kursu sprzedaży obowiązującego u pozwanej w dniu wpływu środków.

Kredyt został wypłacony jednorazowo na podstawie dyspozycji z dnia 16 lipca 2008 r. Kwota kredytu przeliczona na CHF została przez pozwaną ustalona na 80 964,18 CHF.

Rozmowy co do treści umowy kredytu były prowadzone u pośrednika. Ofertę kredytu powiązanego z CHF przedstawiono powodom jako znacznie korzystniejszą od kredytu złotowego. Ryzyko kursowe przedstawiono jako ograniczone. Demonstrowane symulacje nie budziły niepokoju powodów i utwierdzały w przekonaniu, że zawarcie umowy odniesionej do waluty obcej jest korzystne. Powodom nie zwrócono uwagi, że umowa odwołuje się do dwóch różnych kursów, tj. do kursu kupna przy wypłacie kredytu i do kursu sprzedaży przy spłacie rat. Nie zwrócono im również uwagi, że do przeliczeń stosowane będą kursy ustalane przez pozwaną.

Sąd Okręgowy uznał, że sporna umowa kredytu ma charakter umowy indeksowanej do waluty obcej, co oznacza, że wysokość kapitału w chwili zawarcia umowy określona jest w złotych, a przeliczenie na walutę obcą następuje w chwili wypłaty. Wskazał, że postanowienia umowy odwołujące się do bliżej nieokreślonych kursów obowiązujących w banku nie określały stałego, jednoznacznego i obiektywnie weryfikowalnego kryterium przeliczeniowego oraz cedowały na pozwaną prawo kształtowania kryteriów przeliczeniowych w taki sposób, że nie były one ani jasne (transparentne) ani zrozumiałe dla konsumenta. Postanowienia umowne określające główne świadczenie stron w postaci obowiązku zwrotu kredytu i uiszczenia odsetek nie były w konsekwencji jednoznaczne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. i art. 4 ust. 2 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. Urz. UE 1993 L. 95, s. 29 ze zm., dalej - „dyrektywa 93/13”). Zdaniem Sądu Okręgowego, wobec tego, że kwestionowane postanowienia umowne umożliwiały jednostronne kształtowanie sytuacji konsumenta w zakresie wysokości jego zobowiązań, zakłóceniu uległa równowaga między stronami umowy, a w związku z tym doszło do sprzeczności postanowień umowy z dobrymi obyczajami i rażącego naruszenia interesów konsumentów.

W konsekwencji, w ocenie Sądu Okręgowego zostały spełnione wszystkie przesłanki określone w art. 385¹ § 1 k.c. nakazujące uznać rozważane postanowienia umowne za niedozwolone. Skutkiem abuzywności analizowanych postanowień był brak związania nimi powodów, co determinowało konieczność pominięcia kursów walut ustalanych jednostronnie przez pozwaną. Następstwem tego było powstanie w umowie luki powodującej brak możliwości przeliczenia zobowiązania powodów do CHF.

Zdaniem Sądu Okręgowego, skoro po wyłączeniu nieuczciwych warunków umownych dalsze funkcjonowanie umowy nie było możliwe, a jednocześnie nie istniała możliwość ich zastąpienia przepisem dyspozytywnym, należało uznać, że umowa nie może dalej obowiązywać, co prowadziło do ustalenia jej nieważności.

Sąd Apelacyjny w Katowicach wyrokiem z dnia 28 kwietnia 2022 r., na skutek apelacji pozwanej, w pkt 1 oddalił apelację i w pkt 2 orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny wskazał, że określenie wysokości należności obciążającej konsumenta z odwołaniem do tabel kursów ustalanych jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów, jest nietransparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem i narusza równorzędność stron. W tej sytuacji wniosek Sądu Okręgowego, że postanowienia umowne określające główne świadczenia stron w postaci obowiązku zwrotu kredytu i uiszczenia odsetek nie były jednoznaczne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. był prawidłowy, przy czym Sąd Apelacyjny dodał, że zawarte w umowie klauzule waloryzacyjne nie zostały wynegocjowane ani indywidualnie uzgodnione z powodami.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy zasadnie przyjął również, że nie może uzupełniać luk powstałych po wyeliminowaniu rozważanych postanowień, ponieważ stanowiłoby to niedopuszczalną konwersję umowy. Wprowadzenie w miejsce wskazanych w umowie kursów jakiegokolwiek innego miernika wartości, w tym kursu średniego NBP, byłoby zbyt daleko idącą modyfikacją umowy przez włączenie do niej nowego elementu. Podstaw do zastąpienia abuzywnej klauzuli waloryzacyjnej inną, w szczególności taką, która określałaby odmienny sposób ustalenia kursu waluty waloryzacji, nie dają też art. 385¹ k.c., art. 69 ust. 3 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe (jedn. tekst: Dz. U. z 2026, poz. 38, dalej – „pr. bank.”) ani też art. 41 pr. weksl.

Sąd Apelacyjny podniósł również, że zastąpienie przez sąd nieuczciwych postanowień umowy postanowieniami uczciwymi byłoby sprzeczne z celem dyrektywy 93/13. Zważywszy, że z oświadczeń powodów wynikało, iż są świadomi konsekwencji ustalenia nieważności umowy i godzą się na nie, Sąd Okręgowy zasadnie uznał, że usunięcie klauzul indeksacyjnych czyni zawartą przez strony umowę kredytu dotkniętą nieusuwalnym brakiem, skutkującym jej nieważnością.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wniosła pozwana, zaskarżając wyrok w całości i zarzucając naruszenie art. 385¹ § 1 oraz art. 385¹ § 2 k.c.

Pismem z dnia 24 listopada 2022 r. złożonym w toku postępowania kasacyjnego pozwana poinformowała, że postanowieniem Sądu Rejonowego

w Gliwicach z dnia 16 marca 2021 r., XII GU 226/21, XII GUp 309/21, ogłoszono upadłość powoda. Skoro do ogłoszenia upadłości powoda doszło po wydaniu wyroku przez Sąd Okręgowy, a przed złożeniem apelacji przez pozwaną, w ocenie pozwanej doszło do nieważności postępowania apelacyjnego.

Postanowieniem z dnia 2 kwietnia 2024 r. Sąd Apelacyjny w Katowicach zawiesił postępowanie kasacyjne w stosunku do powoda i podjął je z udziałem syndyka masy upadłości E.J. Pismem z dnia 12 kwietnia 2024 r. E.J. poinformowała, że postanowieniem Sądu Rejonowego w Gliwicach z dnia 18 lipca 2023 r., prawomocnym z dniem 26 lipca 2023 r., w postępowaniu upadłościowym prowadzonym wobec R.M. ustalono plan spłat.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia i w granicach jej podstaw; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania. Nieważność postępowania może wynikać m.in. z przeprowadzenia postępowania przed sądem drugiej instancji z udziałem upadłego z pominięciem syndyka masy upadłości (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 1964 r., I CR 563/63 i z dnia 27 czerwca 2014 r., V CSK 459/13 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 kwietnia 2018 r., II PK 59/17).

W okolicznościach sprawy postanowieniem Sądu Rejonowego w Gliwicach z dnia 16 marca 2021 r., XII GU 226/21, ogłoszono upadłość powoda jako osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej (art. 491¹ i n. pr. upadł.). Mając na względzie, że przedmiot postępowania toczącego się przed Sądami *meriti*, wbrew stanowisku powodów wyrażonemu w toku postępowania kasacyjnego, dotyczył masy upadłości, winno wówczas dojść do zawieszenia postępowania apelacyjnego i jego kontynuacji z udziałem syndyka działającego na rzecz powoda (art. 174 § 1 pkt 4 w związku z art. 180 § 1 pkt 5 lit. b) w związku z art. 391 § 1 k.p.c., art. 144 ust. 1 i 2 pr. upadł. oraz art. 491¹ ust. 1 i art. 491² ust. 1 pr. upadł.). Obligatoryjny charakter podstawienia procesowego syndyka w miejsce upadłego uchyla legitymację procesową upadłego i wymusza uczestnictwo w procesie

legitymowanego procesowo syndyka, co służyć ma zabezpieczeniu interesów masy upadłości. Przeprowadzenie postępowania z udziałem upadłego w roli pozwanego jest w tej sytuacji równoznaczne z wydaniem wyroku przeciwko osobie pozbawionej legitymacji procesowej, a jednocześnie pozbawia syndyka, który powinien występować jako strona postępowania w miejsce upadłego, możliwości obrony jego praw (art. 379 pkt 5 k.p.c.; por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 1964 r., I CR 563/63).

Układ, do którego doszło w sprawie, w której złożono skargę kasacyjną, miał jednak o tyle nietypowy charakter, że – jak wynikało z pozyskanych przez Sąd Najwyższy akt postępowania upadłościowego powoda – po wydaniu wyroku przez Sąd Apelacyjny, postanowieniem Sądu Rejonowego w Gliwicach z dnia 18 lipca 2023 r., XII Gup 309/21, prawomocnym z dniem 26 lipca 2023 r., doszło do ustalenia planu spłaty wierzycieli, a tym samym zakończenia postępowania upadłościowego, wygaśnięcia funkcji syndyka masy upadłości i odzyskania legitymacji procesowej przez upadłego (art. 491¹⁴ ust. 8 pr. upadł.). Naprawienie uchybienia, do którego doszło na etapie postępowania przed Sądami *meriti*, wyrażającego się w pominięciu udziału syndyka, stało się w konsekwencji następnie niemożliwe, a tym samym uchybienie to – jak należało przyjąć – nie mogło stanowić podstawy kasacji zaskarżonego wyroku. Uchylenie zaskarżonego wyroku, w pełni uwzględniającego żądanie strony, w której miejsce powinno nastąpić podstawienie syndyka i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania – z tego tylko powodu – byłoby w tej konfiguracji pozbawione prawnoprocesowego sensu, sprzeczne z regułami prakseologii i nie służyłoby ochronie prawnie legitymowanego interesu. Jasne jest bowiem, że wobec zakończenia postępowania upadłościowego wobec powoda ponowne postępowanie apelacyjne nie mogłoby przywrócić syndykowi możliwości obrony jego praw, lecz służyłoby wyłącznie powtórzeniu postępowania apelacyjnego w takim samym układzie podmiotowym, jak postępowanie zakończone prawomocnym wyrokiem.

Wychodząc z tych założeń, Sąd Najwyższy nie stwierdził podstaw do uchylenia zaskarżonego wyroku z uwagi na zarzucaną przez pozwaną nieważność postępowania apelacyjnego. Dostrzec zarazem należało, że w świetle ustaleń dotyczących przebiegu postępowania upadłościowego wobec powoda, podjęcie

przez Sąd Apelacyjny postanowieniem z dnia 2 kwietnia 2024 r. postępowania kasacyjnego z udziałem syndyka było wadliwe, albowiem w tej dacie postępowanie upadłościowe było już ukończone, a funkcja syndyka wygasła. Mając to na względzie, Sąd Najwyższy kontynuował postępowanie kasacyjne i rozpoznał skargę kasacyjną z udziałem po stronie czynnej legitymowanego procesowo powoda R.M..

Merytoryczne zarzuty skargi kasacyjnej zostały skoncentrowane wokół jednego zagadnienia, jakim są konsekwencje stwierdzenia w umowie kredytu, takiej jak zawarta w okolicznościach sprawy, abuzywności postanowień umownych odsyłających do kursu określonego przez bank-kredytodawcę przy przeliczaniu kwoty kredytu wypłacanej w złotych i spłacanych w złotych rat do waluty obcej, z którą powiązana jest umowa kredytu.

Problematyka ta była wielokrotnie i wszechstronnie rozważana w dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego w kontekście zbliżonych stanów faktycznych związanych ze stosowaniem przez banki w umowach kredytu zawieranych z konsumentami i powiązanych z frankiem szwajcarskim postanowień umownych wyrażających ryzyko walutowe i odsyłających do tabel kursowych banku przy przeliczeniu waluty obcej na złote polskie i odwrotnie. Analiza ta, uwzględniająca szeroki dorobek judykatury Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, doprowadziła do utrwalenia się jednolitych kierunków orzeczniczych, w których przesądzono m.in.: po pierwsze, że określenie wysokości należności obciążającej kredytobiorcę w umowie kredytu powiązanej z walutą obcą z odwołaniem do kursu waluty obcej ustalanego jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów jego oznaczania, jest nietransparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz narusza równorzędność stron umowy kredytu (por. np. wyroki Sądu Najwyższego dnia 24 lutego 2022 r., II CSKP 45/22, z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, z dnia 9 września 2022 r., II CSKP 794/22, z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 820/23, z dnia 21 listopada 2023 r., II CSKP 1602/22, z dnia 29 listopada 2023 r., II CSKP 1753/22, z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22, z dnia 24 maja 2024 r., II CSKP 1560/22, z dnia 6 września 2024 r., II CSKP 1644/22, z dnia 11 marca 2025 r., II CSKP 2021/22 i z dnia 6 czerwca 2025 r., II CSKP 2296/22 oraz powołane tam dalsze orzecznictwo; w orzecznictwie

unijnym zob. zwłaszcza wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 18 listopada 2021 r., C-212/20, *M.P. i B.P. przeciwko A*, ECLI:EU:C:2021:934), po drugie – że po wyeliminowaniu z umowy kredytu powiązanej z walutą obcą niedozwolonych postanowień określających wysokość należności obciążającej kredytobiorcę z odwołaniem do kursu waluty obcej ustalanego jednostronnie przez bank, utrzymanie umowy w mocy w pozostałym zakresie nie jest możliwe, zarówno w przypadku umów indeksowanych, jak i denominowanych w walucie obcej (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, z dnia 13 kwietnia 2022 r., II CSKP 15/22, z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22 i II CSKP 382/22, z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22, z dnia 20 maja 2022 r., II CSKP 796/22, z 8 dnia listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, z 26 dnia stycznia 2023 r., II CSKP 722/22, z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, z dnia 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22, z dnia 29 listopada 2023 r., II CSKP 1753/22, z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22, z dnia 24 maja 2024 r., II CSKP 1560/22, z dnia 6 września 2024 r., II CSKP 1644/22 i z dnia 11 marca 2025 r., II CSKP 2021/22 oraz powołana tam dalsza judykatura).

Ocena spornej umowy kredytu dokonana przez Sądy *meriti* wpisywała się we wskazane kierunki orzecznicze, a w skardze kasacyjnej nie powołano nowych, nierozważanych dotychczas argumentów, które mogłyby ją podważać, zarówno *in genere*, jak i z uwzględnieniem ustalonych okoliczności sprawy, w której wydano zaskarżony wyrok.

Uzupełniając jedynie należało zauważyć, że w powołanym wcześniej orzecznictwie, jak również w licznych innych rozstrzygnięciach Sądu Najwyższego, wyjaśniano, że w aspekcie postanowień dyrektywy 93/13, interpretowanych zgodnie z judykaturą Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, zastąpienie klauzuli abuzywnej przepisem dyspozytywnym wchodzi w rachubę tylko wtedy, gdyby brak zastąpienia niedozwolonego postanowienia narażał konsumenta, przez upadek umowy w całości, na szczególnie niekorzystne skutki, przy czym za decydujące w tej materii uznaje się zdanie konsumenta. Podejście to opiera się na założeniu, że substytucja abuzywnego postanowienia umownego jest dopuszczalna wtedy, gdy służy ochronie interesów konsumenta, a nie przedsiębiorcy, a zarazem, że konsument, po udzieleniu mu koniecznych informacji o konsekwencjach

abuzowności klauzuli i ewentualnego upadku umowy (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9, poz. 56), jest w największym stopniu powołany do tego, aby ocenić, czy upadek umowy jest dla niego niekorzystny, czy też nie, a jego wola w tej materii powinna być respektowana i nie powinna być zastępowana decyzją sądu (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22 i z dnia 6 września 2024 r., II CSKP 1644/22 oraz powołane tam orzecznictwo).

Na zasadność stanowiska Sądu *a quo* nie rzutowały także przytoczone w skardze kasacyjnej argumenty, zmierzające do utrzymania umowy w mocy w drodze wykładni jej postanowień, mającej prowadzić do zastąpienia abuzywnych klauzul przeliczeniowych kursem średnim. Racje te były przedmiotem analizy zarówno Sądu Najwyższego, jak i Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, w której wskazano, że postanowienia dyrektywy 93/13 stoją na przeszkodzie dokonywaniu przez sąd krajowy, po stwierdzeniu nieuczciwości warunku umownego, wykładni tego warunku w celu złagodzenia jego nieuczciwego charakteru, nawet jeśli wykładnia taka odpowiadałaby wspólnej woli stron, czego skądinąd *in casu* nie ustalono (por. np. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 18 listopada 2021 r., C-212/20, *M.P. i B.P. przeciwko A* i wyroki Sądu Najwyższego z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22 i z dnia 28 lipca 2023 r., II CSKP 611/22).

Należało jednocześnie zwrócić uwagę, że gdyby pozwana istotnie nie zamierzała narzucać jednostronnie ustalanego kursu waluty indeksacji właściwego do dokonywania przeliczeń, nic nie stało na przeszkodzie, aby w postanowieniach umowy kredytu znalazło się odesłanie do kursu średniego ustalanego przez NBP lub w inny zobiektywizowany sposób.

Zarzuty naruszenia art. 385¹ § 1 i 2 k.c. należało zatem uznać za bezzasadne.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁴ w związku z art. 98 § 1-1¹, art. 108 § 1, art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

Monika Koba

Paweł Grzegorzczak

Karol Weitz

(K.G.)

[SOP]